

Co nového

JIŘÍ REICHL

Významné návštěvy, stoupající mediální zájem i polemika nad činností Ústavu a Archivu, tak by se dalo shrnout posledních několik měsíců v Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek

Premiér Mirek Topolánek, český velvyslanec ve Francii Pavel Fischer, nositelka Řádu britského impéria Barbara Day, která byla dlouholetou ředitelkou Nadace Jana Husa a výkonnou ředitelkou Pražského výboru pro mezinárodní spolupráci, lotyšská velvyslankyně v Česku Argita Daudze, běloruští opoziční aktivisté, starostka Prahy 3 Milena Kozumplíková, generální ředitel Českého rozhlasu Václav Kasík a další významní hosté zavítali za posledních několik měsíců do sídla Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek v pražské Havelkově ulici.

Vesmět všichni zahraniční hosté se zajímali o to, jak Ústav a Archiv funguje, jaké jsou první zkušenosti při rozbíhání jeho činnosti a s čím se nejvíc potýká. Domácí hosty zajímaly především konkrétní projekty, na nichž by mohly instituce, jež zastupují, spolupracovat s Archivem bezpečnostních složek a Ústavem pro studium totalitních režimů.

Václav Kasík například nabídl možnost využití rozhlasových pracovišť při digitalizaci rozhlasových kotoučů nalezených v Archivu. „Naše instituce je na podobné případy vybavena, takže nevidím jediný důvod, proč by Archiv nemohl našich znalostí využít. Musíme si v těchto případech pomáhat. Je to pro dobro obou institucí i široké veřejnosti, když se podaří znovu poslechnout pásky, které nikdo

Barbara Day (dáma na pravo) během návštěvy ÚSTR.

Foto: Přemysl Fialka

čtyřicet a více let neslyšel," řekl Václav Kasík při červencové návštěvě Archivu.

Návštěvy domácích i zahraničních hostů a jejich zájem o práci i problémy Ústavu a Archivu svědčí o tom, že tato diskutovaná instituce se pomalu ale jistě stává terčem nejen

domácího, ale i zahraničního zájmu. Další plány, zejména s blížícím se předsednictvím ČR v EU, jen potvrzují ambice Ústavu stát se hybatelem mezinárodního historického dění v oblasti vyrovnání se s minulostí všech států, jež mají své zkušenosti s obdobím nesvobody.

Zástupci Ústavu pro studium totalitních režimů se v červnových dnech zúčastnili řady vzpomínkových akcí a poprvé tak veřejnosti vyslali signál, že se zajímají nejen o historické konotace období nesvobody, ale váží si i obětí a projevují jim patřičnou úctu. Zástupci Ústavu proto položili květiny u památníku v Lidicích, pravoslavného kostela v pražské Resslově ulici, kde skončily životy parašutistů z operace Antropoid, památníku parašutistů na Praze 6, na Ďáblickém hřbitově, kde byl vytvořen památník politickým obětem popraveným v Praze na Pankráci a také na Vyšehradě u hrobu Milady Horákové.

ZVEŘEJNĚNÍ REGISTRAČNÍCH PROTOKOLŮ VKR

Téměř na konci července, přesně v pátek 25., zveřejnil Archiv bezpečnostních složek na svých webových stránkách naskenované knihy pomocných registračních protokolů Vojenské kontrarozvědky (VKR). Do těchto knih si vojenská kontrarozvědka zapisovala údaje o všech osobách, o které se zajímala. Byli mezi nimi jak spolupracovníci, tak sledované osoby. Přes tři stovky zveřejněných knih obsahuje údaje o více než 140 tisících osob.

Někteří novináři nelenili a mezi desítkami tisíc jmen podle vyhledávacích údajů našli některé poslance a další veřejně činné osoby, mezi nimi například vysoce postavené vojenské důstojníky. Některé z těchto osob reagovaly tak, že vydaly prohlášení k evidenci VKR a zveřejnily své spisy na internetu, aby si veřejnost mohla udělat představu o tom, co na ně vojenská kontrarozvědka vedla.

Zájem veřejnosti o vyhledávací systém překonal všechna očekávání a server, na němž aplikace běží, vykazoval v prvních dvou dnech problémy se spolehlivostí, které se však záhy podařilo odstranit. Za necelých deset dnů fungování zaznamenal více jak milion zobrazených stránek. Podle údajů o uživateli, kteří se na naše stránky podívali, lze říct, že to byli

P. Žáček a předsedkyně Rady ÚSTR N. Kavalírová, 27. 6. Foto: Přemysl Fialka

zájemci z celého světa. Nechyběly dotazy z Číny, USA, Kanady, Švýcarska, Mexika, Ruska, Slovenska a dalších desítek zemí.

Bohužel, trochu stranou mediálního zájmu stojí skutečnost, že kromě spisů veřejně činných osob jsme zveřejnili i základní kariérní údaje o příslušnících VKR, kteří protokoly o „vytěžení pramenů“ psali a podepsali.

Zveřejnění pomocných registračních protokolů opět zvedlo hladinu veřejného mínění a polemiku o způsobu, jak by měl Ústav a Archiv pracovat a zveřejňovat dokumenty vzniklé činností bývalé StB. Objevily se dokonce i názory, že by pracovníci Ústavu měli dokumenty selektovat. Taková praxe by však byla proti samotnému smyslu Ústavu a Archivu, totiž transparentně a nezkráceně informovat o tom, jak se StB chovala, co vše evidovala a tyto informace předkládat veřejnosti.

Tento obrovský mediální zájem byl jen dočasným vyvrcholením mediálního zájmu o práci Ústavu, Archivu a jeho zaměstnanců. Od května do začátku srpna bylo o práci obou institucí napsáno na čtyři sta článků a vysílána řada televizních reportáží nejen v České republice, ale i na Slovensku, ve Finsku, v Maďarsku, Polsku a dalších zemích.

Pracovníci Ústavu a Archivu se radami podíleli nejen na řadě televizních dokumentů například z cyklu Cesty víry, Neznámí hrdinové, Příběhy železné opony, ale i „populárních“ seriálů jako například Ulice.

Tento výrazný mediální zájem dokresluje společenskou poptávku po odkrývání skutečného chování politické policejní mašinérie StB a dalších nástrojích totalitní moci, jako byly represivní složky ministerstva vnitra, pohraniční stráž a lidové milice.

Čtyřicet let od okupace

Ústav pro studium totalitních režimů České republiky připravuje ke 40. výročí okupace Československa vojsky Varšavského paktu řadu výstav, diskusí, vzpomínkových akcí a setkání. Podrobnosti k následujícímu výčtu najdete na www.ustrcr.cz.

Foto: Daniela Sýkorová

ZA VAŠI A NAŠI SVOBODU

21. SRPEN – 25. SRPEN

Do Prahy přijedou disidenti, kteří v zemích „varšavské pětky“ protestovali proti okupaci Československa v roce 1968. Na jejich počest ÚSTR ve spolupráci s Úřadem vlády připravil výstavu „Za vaši a naši svobodu“, která bude mít vernisáž **21. 8.** v 17:00 v zahradách Strakovy akademie, které se tímto otevřou veřejnosti – za

účasti premiéra ČR Mirka Topolánka. V průběhu několikadenní návštěvy se bývalí disidenti (Rusové, Němci, Poláci, Maďaři) setkají s vedením ÚSTR, prohlédnou si Prahu a snad i další destinace (Český Krumlov, památník Vojna). S hosty v průběhu jejich několikadenní návštěvy natočíme rozhovory o jejich aktivitách proti režimu i důsledcích, které to pro jejich život mělo. Slavnostním

ukončením návštěvy disidentů bude **literární večer 25. 8.**

27. 8. od 15:00 proběhne ve vstupní budově Památníku Vojna VERNISÁŽ výstavy K 231 „Aby se to už neopakovalo“.

OBĚTI OKUPACE ROKU 1968

21. SRPNA – 9. ZÁŘÍ

Výstava je součástí většího výstavního celku, který vznikl spoluprací

Foto: NA

s Národním muzeem a dalšími institucemi. Výstava bude zahájena premiérem České republiky M. Topolánkem 21. srpna v 15:30. Součástí zahájení výstavy bude i prezentace publikace Ústavu pro studium totalitních režimů Oběti okupace. Československo 21. srpen - 31. prosinec 1968.

1968 – NADĚJE NEBO BOJ O MOC?

21. SRPNA – 5. ZÁŘÍ

Výstava věnovaná 40. výročí okupace vojsky Varšavské smlouvy, která vznikla ve spolupráci Městské části Praha 6, občanského sdružení Post Bellum, Ústavu pro studium totalitních režimů a Českého rozhlasu Rádio Česko bude mít **vernisáž 21. srpna ve 14:00 v Písecké bráně,**

K Brusce 5/208, 160 00, Praha 6 – Hradčany.

TRUTNOVSKÝ FESTIVAL

22. SRPNA – 24. SRPNA

Na festivalu bude prezentována kniha Oběti okupace. Československo 21. srpen - 31. prosinec 1968 a každé hudební vystoupení bude věnováno jedné z obětí.

BEZPEČNOSTNÍ APARÁT, PROPAGANDA A PRAŽSKÉ JARO

7. ZÁŘÍ – 9. ZÁŘÍ

Mezinárodní konference „Bezpečnostní aparát, propaganda a Pražské jaro“ nabídne netradiční pohled na osmašedesátý rok: optikou bezpečnostních služeb a propagandy v zemích, které se na okupaci Československa podílely.

Akce začne 7. září vzpomínkovým koncertem v Rudolfinu věnovaným Ryszardu Siwiewi, který se na protest proti okupaci Československa upálil v září 1968, již čtyři měsíce před Janem Palachem. Dva konferenční dny (8. a 9. září), které proběhnou v prostorách Filozofické fakulty Univerzity Karlovy na Palachově náměstí, budou složeny z pěti historických a dvou pamětnických panelů a z bloku propagandistických filmů.

Spolupořadatelem akce je Ústav národní paměti (Polsko), Ústav pro dějiny maďarské revoluce 1956 (Maďarsko) a Polský institut (ČR). Nad celou konferencí převzal osobní záštitu předseda Senátu Parlamentu České republiky MUDr. Přemysl Šobotka.

Foto: NA

OFICIÁLNÍ OTEVŘENÍ KNIHOVNY USTR ŘÍJEN 2008

Na letošní říjen plánuje OVV otevření knihovny v prostorách ústavu. Při této příležitosti proběhne v prostorách knihovny banket.

OFICIÁLNÍ SPUŠTĚNÍ DIGITÁLNÍHO PAMĚTNICKÉHO ARCHIVU PAMĚŤ NÁRODA

28. 10. 2008

USTR se ve spolupráci s občanským sdružením Post bellum a Českým rozhlasem podílí na vytváření unikátní internetové e-badatelný Paměť národa (www.pametnaroda.cz), která zpřístupní laické i odborné veřejnosti výpovědi pamětníků významných dějinných událostí 20. století. Základem sbírky bude cca 800 nahrávek pamětníků ze sbírky Post

Bellum, k projektu budou přizvány další projekty orální historie z ČR i Evropy. Zainteresované instituce podepíší společnou deklaraci Společenství evropské paměti. Portál, jehož vytvoření podpořil i Úřad vlády ČR, bude mít kromě české též anglickou verzi. V návaznosti na spuštění portálu se též výhledově počítá s uspořádáním mezinárodního symposia na téma orální historie.

AKTIVITY NKVD/KGB A JEJÍ SPOLUPRÁCE S TAJNÝMI SLUŽBAMI STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY 1945–1989, II 19.–21. LISTOPAD

Důležitý příspěvek k důslednému a systematickému zkoumání antidemokratické činnosti komunistického režimu přinese mezinárodní konfe-

rence **Mezinárodní konference Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami střední a východní Evropy 1945-1989, II**, která se koná 19.-21. listopadu v Praze v prostorách Senátu PČR. Cílem konference je na základě doposud dostupných zdrojů prezentovat a analyzovat aktivity komunistických zpravodajských služeb a jejich koordinaci z Moskvy. Konference navazuje na úspěšnou konferenci o aktivitách KGB, kterou v listopadu 2007 připravil se svými partnery slovenský Ústav paměti národa.

Organizátory jsou Ústav pro studium totalitních režimů (ČR), Ústav paměti národa (IPN, Polsko) a Historický ústav Slovenské akademie věd (Slovensko). Součástí konference i minivýstava dokumentů.